

Лугова Вікторія Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної економіки,
Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця

Luhova Viktoriia,
PhD in Economics, Associate Professor,
Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics,
<https://orcid.org/0000-0001-9584-2259>

ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ EMPLOYMENT OF THE POPULATION AS A FACTOR OF ENSURING SOCIAL SECURITY

Лугова В. М. Зайнятість населення як чинник
забезпечення соціальної безпеки. *Український
журнал прикладної економіки та техніки*. 2024.
Том 9. № 1. С. 34 – 39.

Luhova V. Employment of the population as a factor
of ensuring social security. *Ukrainian Journal of
Applied Economics and Technology*. 2024. Volume 9.
№ 1, pp. 34 – 39.

Метою статті є визначення ролі зайнятості у забезпеченні соціальної безпеки. Уточнено сутність поняття «соціальна безпека» та визначено її зміст. Зроблено висновок, що безпека – це певний стан системи, обумовлений її здатністю протистояти небезпекам, що передбачає не лише збереження наявного становища, а й створення можливостей для розвитку за умов невизначеності та ризику. Доведено, що соціальна безпека суспільства та держави починається з соціальної безпеки особистості – гарантованої захищеності людини від внутрішніх і зовнішніх загроз, які можуть порушити її життєво важливі інтереси, права та свободи. Цей стан включає в себе забезпечення нормальної життєдіяльності, поліпшення матеріального добробуту та створення умов для розвитку і самореалізації. Розглянуто роль зайнятості у забезпеченні соціальної безпеки особистості: формування доходів для реалізації матеріальних, соціальних, статусних потреб, потреби у саморозвитку. Проаналізовано вплив зайнятості на економічний розвиток, соціальну стабільність і благополуччя суспільства. Доведено, що вирішення проблем зайнятості є необхідною умовою забезпечення соціальної безпеки суспільства шляхом успішної побудови соціально орієнтованої ринкової економіки. Визначено основні проблеми зайнятості та соціальної безпеки в Україні в умовах війни. Серед них: знищення та пошкодження інфраструктури окремих підприємств, окупація територій, загальна економічна нестабільність, яка призводить до скорочення виробництва та погіршення фінансового стану підприємств, високий рівень безробіття за недостатньої кількості висококваліфікованих фахівців, значне переселення населення, включаючи біженців і внутрішньо переміщених осіб, що приводить до диспропорцій на ринках праці в різних регіонах. Доведено, що питання зайнятості та соціально-економічного відновлення в умовах війни є надзвичайно складними та вимагають комплексного підходу з боку влади, громадськості та міжнародних організацій. Особливу увагу слід приділити розвитку програм підтримки, навчання та перекваліфікації, щоб забезпечити населенню можливості для відновлення стабільності та нормального функціонування на ринку праці, що позитивно вплине на рівень соціальної безпеки.

Ключові слова: соціальна безпека, чинники безпеки, працездатне населення, зайнятість, безробіття.

The purpose of the article is to determine the role of employment in ensuring social security. The essence of the "social security" concept has been clarified, and its content has been defined. It was concluded that security is a particular state of the system, determined by its ability to resist dangers, which involves not only the preservation of the existing situation but also the creation of opportunities for development under conditions of uncertainty and risk. It has been proven that the social security of society and the state begins with the social security of the individual - the guaranteed protection of a person from internal and external threats that may violate his vital interests, rights, and freedoms. This state includes ensuring normal life activities, improving material well-being, and creating conditions for development and self-realization. The role of employment in ensuring the individual's social security is considered the formation of income for the realization of material, social, and status needs and the need for self-development. The impact of employment on economic development, social stability, and the well-being of society is analyzed. It has been proven that solving employment problems is necessary for ensuring society's social security through the successful construction of a socially oriented market economy. The critical problems of employment and social security in Ukraine during the war are identified. Among them, the destruction and damage to the infrastructure of individual enterprises, the occupation of territories, general economic instability, which leads to a reduction in production and the deterioration of the financial condition of enterprises, a high level of unemployment with an insufficient number of highly qualified specialists, significant resettlement of the population, including refugees and internally displaced persons, which leads to disparities in labor markets in different regions. It has been proven that the issues of employment and socio-economic recovery in the conditions of a military conflict are highly complex and require a complex approach from the authorities, the public, and international organizations. Particular attention should be paid to developing support programs, training, and retraining to provide the population with opportunities to restore stability and everyday functioning in the labor market, which will positively affect social security.

Keywords: social security, security factors, working population, employment, unemployment.

Вступ

Щорічно зростає зацікавлення вчених до вирішення проблеми зміцнення соціальної безпеки, що обумовлено низкою чинників. По-перше, щораз більшими вимогами зовнішнього середовища, оскільки високий рівень соціальної безпеки визнаний як один з пріоритетів національної безпеки нашої країни.

© Лугова Вікторія Миколаївна, 2024

По-друге, усвідомленням того, що соціальна безпека має вирішальне значення для ефективності функціонування та

розвитку особистості, підприємства, суспільства. Зміцнення безпеки соціальних відносин сприяє розкриттю потенціалу особистостей і досягненню ефективних результатів шляхом створення атмосфери взаємної довіри, підтримки і взаємодопомоги, а також забезпечення єдності цінностей і гармонії соціальних інтересів. Останнім часом все більшу увагу дослідників соціальної безпеки привертає проблема зайнятості, адже саме зайнятість розкриває головний напрям соціального розвитку окремої людини та всього суспільства через задоволення їх потреб як у сфері праці, так і у зв'язку з працею.

Серед останніх досліджень, присвячених вивченню зайнятості та функціонуванню ринку праці як чинника соціальної безпеки, слід відзначити праці К. Бондаревської. Її роботи спрямовані на дослідження сучасних тенденцій розвитку ринку праці в контексті соціальної безпеки держави за категоріями безпеки зайнятості та безпеки оплати праці [1]. Автор зазначає, що «негативні тенденції, що мають місце у сфері соціально-трудова відносин, створюють відповідні загрози національній безпеці й ефективному розвитку соціально-економічних відносин в Україні. Саме тому досить важливим у сучасних умовах є вивчення тенденцій розвитку ринку праці та виявлення чинників впливу відносин зайнятості населення на стан забезпечення соціальної безпеки, що є складовою механізмом національної безпеки держави» [1, с. 256]. Н. Мазур також пов'язує соціальну безпеку населення із зайнятістю. Вона пропонує забезпечувати посилення соціальної безпеки працездатного населення на основі дистанційної зайнятості [2].

Окремі автори розглядають зайнятість як структурний елемент соціальної безпеки та враховують цей показник під час її оцінювання. Зокрема, Н. Коленда виділяє як складову соціальної безпеки населення безпеку зайнятості, яка передбачає створення передумов для ефективної зайнятості всіх, хто бажає працювати. Сюди належить безпека формування трудового потенціалу, безпека безробіття, міграційна безпека, безпека оплати праці і соціального захисту [3]. О. Сидорчук до переліку чинників, що впливають на соціальну безпеку, включає зайнятість, безробіття та соціально-трудова відносини і зазначає, що «основне джерело резервів, які можуть забезпечити суттєве зростання рівня соціальної безпеки, зосереджено за складовою «Зайнятість та соціально-трудова відносини», «Соціальний захист» та «Соціальне самопочуття в суспільстві» [4, с. 126].

Суттєві зрушення у соціальній безпеці українського суспільства під впливом війни росії проти України також є сьогодні актуальною проблемою досліджень. Так, О. Поплавська здійснила аналіз соціально-економічних детермінант, що визначають соціальну безпеку в сучасному глобальному середовищі серед яких ринок праці, матеріальне благополуччя, якість соціально-трудова відносин [5].

Зарубіжні дослідники також не оминають проблему соціальної безпеки, соціального захисту та соціального забезпечення. Д. Андерсен-Роджерс та К. Ф. Кроуфорд визначають довгострокові проблеми, необхідні для тривалої людської безпеки, включаючи права людини, продовольчу безпеку, бідність, гендерну рівність, безпеку здоров'я та екологічну стійкість [6]. Стаття Б. Пальєра спрямована на розуміння впливу цифрових технологій на економіку та зайнятість, включаючи явища поляризації ринку праці. Він описує нові форми зайнятості та роботи й аналізує соціальні ризики та ймовірні наслідки для середнього класу в епоху цифрових технологій. Розглядає нові можливості соціального захисту в епоху цифрових технологій [7]. Дж. Кай, К. Вімер, Л. Бергер та М. Морі також досліджують, які наслідки має зайнятість, особливо нестабільна, для економічного добробуту домогосподарств, а отже соціальної безпеки населення [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, які присвячені соціальній безпеці та впливу зайнятості на її забезпечення, дозволяє стверджувати, що існують теоретичні та практичні проблеми в цій сфері, які потребують подальших наукових досліджень. Особливої уваги заслуговує проблема зайнятості в умовах війни в Україні, коли багато українців були змушені покинути домівки, залишилися без роботи та засобів для існування.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є визначення ролі зайнятості у забезпеченні соціальної безпеки підприємства. Для досягнення поставленої мети слід приділити увагу таким питанням: а) уточнити сутність соціальної безпеки, визначити її зміст; б) розглянути роль зайнятості у забезпеченні соціальної безпеки; в) визначити основні проблеми зайнятості та соціальної безпеки в Україні.

У роботі використано методи узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу – для розуміння сутності явища соціальної безпеки суспільства та чинників соціальної безпеки, дослідження зайнятості як важливого чинника забезпечення соціальної безпеки підприємства, зокрема; графічний метод – для унаочнення даних і схематичного подання основних положень дослідження. Теоретичною основою роботи є сучасні концепції та фундаментальні положення теорії безпеки, зокрема соціальної безпеки суспільства та особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вивчаючи соціальну безпеку підприємства слід спиратися на вже наявні напрацювання, а саме – теорію безпеки соціальних систем, теорію соціальної безпеки суспільства та теорію соціальної безпеки особистості. Аналіз сучасної літератури дозволяє дійти висновку про те, що загалом науковці дотримуються єдиного підходу до визначення сутності поняття «соціальна безпека», що наведено в табл. 1.

Аналіз наведених визначень дозволяє зробити певні висновки щодо змісту поняття «соціальна безпека»: а) безпека загалом, зокрема й соціальна, – це певний стан системи, обумовлений її здатністю протистояти небезпекам, зберігаючи стійкість і цілісність; б) зміцнення безпеки передбачає не лише збереження наявного становища, а й створення можливостей для виходу на новий, якісно вищий рівень

розвитку, здатність розвиватися і процвітати за умов невизначеності та ризику. Розвиток є компонентом безпеки і водночас безпека характеризує розвиток [14].

Таблиця 1 Визначення сутності поняття «соціальна безпека» у вітчизняних дослідженнях

Автор	Визначення поняття	Основні ознаки	Об'єкт СБ
І. Білоус [9]	Стан захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, громадянина в поєднанні з інтересами всього суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якого забезпечуються громадянські права для усіх членів суспільства, стабільне економічне становище населення, вільний і всебічний розвиток особистості та збереження в суспільстві соціального мир.	Стан захищеності інтересів людини, громадянина, суспільства	Інтереси людини, громадянина суспільства
К. Бондаревська [1]	Соціальна безпека – стан захищеності соціальних інтересів населення від зовнішніх і внутрішніх загроз соціального характеру, що базується на принципі соціальної справедливості та забезпечується сукупністю управлінських дій.	Стан захищеності соціальних інтересів	Інтереси населення
З. Варналій [10]	Соціальна безпека людини – це ступінь (рівень) захищеності життєво важливих соціально-економічних інтересів людини (особи), її прав, свобод і цінностей від внутрішніх і зовнішніх, реальних і потенційних загроз.	Ступінь (рівень) захищеності інтересів	Інтереси людини (особи)
Н. Коленда [3]	Соціальна безпека населення – стан захищеності соціальних інтересів населення від загроз щодо його соціального стану та рівня життєзабезпечення, за якого відбувається збереження та розвиток людського потенціалу, просте чи розширене відтворення населення, а також досягнення в суспільстві соціальної злагоди і цілісності.	Стан захищеності соціальних інтересів	Інтереси населення
С. Линдюк [11]	Соціальна безпека – цілісна система взаємопов'язаних елементів, побудована на взаєминах соціальної системи і середовища з метою запобігання негативним впливам соціальних ризиків і зниження рівня небезпек, а також убезпечення від загроз соціального характеру людини, держави, суспільства та їх соціальних інтересів, цінностей і потреб.	Система запобігання негативним впливам соціальних ризиків і зниження рівня небезпек	Соціальні інтереси, цінності і потреби людини, держави, суспільства
Р. Підлипна [12]	Соціальна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якої забезпечуються належний рівень життя населення, розширене відтворення, людський розвиток і соціальний прогрес у суспільстві.	Захищеність інтересів, запобігання нейтралізація загроз інтересам	Інтереси людини, громадянина, суспільства
О. Сидорчук [13]	Соціальна безпека людини – це досягнення такого стану в державі й суспільстві, соціальному середовищі, який дозволяє людині відчувати себе соціально захищеною, благополучною, здоровою, впевненою у собі, своєму майбутньому, а також мати надійні гарантії та перспективи для життя, життєзабезпечення, відтворення та розвитку.	Стан в державі й суспільстві, соціальному середовищі	Людина

Соціальна безпека суспільства та держави починається з соціальної безпеки особистості – гарантованої захищеності людини від внутрішніх і зовнішніх загроз, які можуть порушити її життєво важливі інтереси, права та свободи. Цей стан включає в себе забезпечення нормальної життєдіяльності, поліпшення матеріального добробуту та створення умов для розвитку і самореалізації. Такий підхід належним чином віддзеркалює функціональне значення соціальної безпеки – забезпечення захисту соціальних інтересів людини від потенційно дестабілізуючих впливів, створюючи при цьому сприятливі умови для нормального функціонування та подальшого розвитку.

Важливим чинником задоволення матеріальних, соціальних та особистісних потреб та інтересів індивіда є зайнятість, визначальна роль якої полягає у формуванні доходів і якості життя населення. Крім можливості отримувати дохід, який використовується для задоволення матеріальних і нематеріальних потреб особистості, у людини, яка має роботу, є набагато більше можливостей для взаємодії з іншими людьми, розвитку соціальних навичок і встановлення особистих і професійних контактів. Робота, яка відповідає інтересам і навичкам особистості, може сприяти саморозвитку та самореалізації. Реалізація власного потенціалу та досягнення професійних цілей можуть призводити до особистого задоволення та надавати відчуття власної цінності. Зайнятість має значний вплив на соціальну безпеку суспільства з кількох основних поглядів (табл. 2).

Таблиця 2. Вплив зайнятості населення на соціальну безпеку суспільства

Чинники	Вплив зайнятості
Доходи населення	Зайняті люди зазвичай мають стабільний дохід, що сприяє підвищенню економічної безпеки сімей та індивідів
Податкові надходження	Заробітна плата працівників є джерелом податкових надходжень, що сприяє фінансуванню різних соціальних програм і послуг
Соціальне страхування	Зайнятість забезпечує доступ до соціальних програм та страхування, таких як пенсійні виплати, страхування на випадок безробіття тощо
Соціальна інтеграція	Зайнятість сприяє інтеграції в суспільство через налагодження соціальних зв'язків (зокрема професійних)
Доступ до освіти	Зайняті особи частіше мають доступ до освітніх можливостей для саморозвитку та підвищення кваліфікації
Соціальна стабільність	Зменшення рівня безробіття сприяє соціальній стабільності і знижує ризик соціальних конфліктів у суспільстві

Джерело: складено автором

соціально орієнтованої ринкової економіки. Зайнятість є основним показником результативності реформ, оскільки враховує економічні, соціальні та демографічні аспекти. З економічної перспективи, зайнятість пов'язана з можливістю людини забезпечувати гідне існування для себе та своєї сім'ї, що водночас сприяє підвищенню ефективності суспільного виробництва.

Війна в Україні призвела до низки серйозних економічних і соціальних проблем, які впливають на зайнятість. Вона призвела до руйнувань інфраструктури і значних економічних втрат, що вплинули на робочі місця, зокрема у сфері промисловості та сільського господарства. За даними аналітичного центру при Київській школі економіки, за підсумками 2022 року «щонайменше 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків внаслідок повномасштабного вторгнення. Загальна сума прямих збитків підприємств, включно з державними, та приватних осіб-підприємців оцінюється в \$13 млрд. З них \$9 млрд – частка збитків великих та середніх підприємств. Загальні непрямі втрати сягають \$33,1 млрд. А необхідна сума для відновлення підприємств – \$24,9 млрд» [15]. Знищення та пошкодження інфраструктури внаслідок війни призводять до обмеженої доступності робочих місць і можливостей зайнятості.

Результатом воєнних дій є загальна економічна нестабільність, яка призводить до скорочення виробництва та погіршення фінансового стану підприємств. За результатами щомісячного опитування, яке проводить Національний банк, у жовтні 2023 р. український бізнес погіршив індекс очікувань ділової активності нижче за нейтральний рівень (50 пунктів). На ділові очікування бізнесу передбачувано впливали: значні ризики безпеки, руйнування виробничих потужностей окремих підприємств, логістичні обмеження експортерів, звуження інвестиційного попиту, відновлення зростання цін на паливо, а також значний дефіцит кваліфікованих кадрів [16].

Як зазначає УНІАН [17], 2023 р., як і попередній, став одним з найважчих років для економіки України. Дуже багато українців втратили роботу через закриття підприємств або вимушений переїзд в інші регіони. Проте деякі професії залишаються затребуваними, а деякі будуть дуже актуальними в післявоєнний час, коли ми будемо відбудовувати Україну: IT-спеціалісти, фахівці зі штучного інтелекту, лікарі, психологи і психотерапевти, SMM-спеціалісти, будівельники, енергетики.

Одночасно з дефіцитом кваліфікованих кадрів значною проблемою українського ринку праці є суттєвий рівень безробіття, про що свідчать дані, опубліковані на офіційному сайті Національного банку України. Так, станом на кінець жовтня 2023 р. в Україні було зареєстровано 97,3 тис. безробітних. Найбільше – 9 тис. безробітних зареєстровано в Запорізькій області, у Дніпропетровській області – 7 тис., Харківській – 6,7 тис., Сумській – 6,4 тис. [18]. Водночас слід зазначити, що ці цифри відображають лише офіційно зареєстрованих безробітних в Україні. Реальний рівень безробіття в Україні набагато вищий, якщо його розраховувати за методологією Міжнародної організації праці, за якою людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу та була готова приступити до роботи. Як зазначає Державна служба зайнятості, суттєвим залишається дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. Станом на 1 січня 2024 р. за професійними групами найбільше вакансій подано для працевлаштування: кваліфікованих робітників з інструментом – 22% всіх поданих вакансій; робітників з обслуговування, експлуатації устаткування та машин – 15%; працівників сфери торгівлі та послуг – 14%; професіоналів – 14%; фахівців – 12%; некваліфікованих працівників – 11% [19].

Війна спричинила значне переселення населення, включаючи біженців та внутрішньо переміщених осіб, що призводить до диспропорцій на ринках праці в різних регіонах. За зведеними даними Міністерства закордонних справ України, Міністерства соціальної політики та міжнародних організацій в Україні станом на березень 2023 р. офіційно зареєстровано 4 843 633 внутрішньо переміщених осіб та 8 113 170 біженців за кордоном [20].

Суб'єктивна оцінка громадян також має суттєве значення для визначення стану соціальної безпеки. Ця оцінка дозволяє виявити та відчути широкий спектр проблем, які найбільше турбують людей, викликають негативні емоції, травмують їх і створюють перешкоди для нормального існування та розвитку. Зокрема, комплексне дослідження проблем соціальної безпеки людини, суспільства та держави в Україні було проведене у 2018 р., що знайшло відображення у колективній монографії «Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки» [21]. За результатами експертного опитування, виявлено, що соціальна безпека людини проявляється у: сприятливих і безпечних умовах

Таким чином, зайнятість визначає не лише економічний розвиток, але й соціальну стабільність і благополуччя суспільства. Організація праці та розвиток ринку праці впливають на загальний рівень життя та добробут громадян. Тобто вирішення проблем зайнятості є необхідною умовою зміцнення соціальної безпеки суспільства шляхом успішної побудови

життя (63,8%); гідному рівні та якості життя (56,2%); соціально-психологічній стійкості й упевненості у своєму майбутньому (39%); захищеності конституційних прав і свобод громадян (33,3%) [21, с. 126].

Війна здійснює серйозний психологічний вплив на населення, що може привести до зниження здатності до працевлаштування та професійної активності. Внаслідок втрат і нестабільності деякі групи населення, зокрема ветерани та внутрішньо переміщені особи, можуть відчувати соціальне виключення, що також негативно впливає на зайнятість і життєві перспективи.

Ці проблеми створюють виклики для влади, громадськості та міжнародних організацій у розв'язанні питань зайнятості та соціально-економічного відновлення в зоні конфлікту. Особливу увагу слід приділити розвитку програм підтримки, навчання та перекваліфікації, щоб забезпечити населенню можливості для відновлення стабільності та нормального функціонування на ринку праці.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Безумовно, в умовах системної кризи, обумовленої війною росії проти України, формування та реалізація соціальної безпеки вимагає комплексного та стратегічного підходу до управління, який передбачає:

- проведення глибокого аналізу соціально-економічної ситуації в сучасних умовах і визначення основних загроз для соціальної безпеки населення та суспільства загалом;
- залучення представників громадськості та бізнесу до формування та обговорення стратегій управління соціальною безпекою в умовах війни та повоєнної відбудови;
- розвиток партнерства з міжнародними організаціями для обміну досвідом та отримання підтримки;
- розроблення та впровадження програм соціальної підтримки та соціальних проектів для вразливих верств населення, ветеранів та всіх постраждалих від війни;
- стимулювання створення нових робочих місць і підтримка розвитку підприємництва;
- удосконалення системи освіти та надання можливості для професійного розвитку, зокрема доступ до перепідготовки та перекваліфікації для працівників, які втратили роботу через війну.

Подальші дослідження автора будуть спрямовані на дослідження питань соціальної та психологічної безпеки особистості в умовах війни та розроблення заходів щодо психологічної та професійної допомоги безробітним, насамперед з категорії ВПО, у працевлаштуванні та пошуку роботи.

Література

1. Бондаревська К.В. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті соціальної безпеки держави. *Проблеми економіки*. 2019. № 3 (41). С. 255-262.
2. Мазур Н.О. Роль дистанційної праці у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності бізнесу у воєнний період. *Стійкість бізнесу і добробут домогосподарств: фінансові та соціальні аспекти*: збірник тез доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2022. С. 60-62.
3. Коленда Н.В. Соціальна безпека населення та її основні складові. *Modern directions of theoretical and applied researches*. 2013. Р. 19-30. URL: www.sworld.com.ua/index.php/ru/component/search/?searchword=коленда&ordering=&searchphrase=all.
4. Сидорчук О.Г. Інноваційні підходи до науково-методичного забезпечення оцінки соціальної безпеки в системі державного регулювання. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1 (36). С. 122-127.
5. Поплавська О.М. Соціальна безпека: нові виміри в сучасному глобальному середовищі. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 75. № 2. С. 21-29.
6. Andersen-Rodgers D., Crawford K.F. *Human Security: Theory and Action*. Rowman and Littlefield Publishers, 2022. 368 p.
7. Palier V. Work, social protection and the middle classes: What future in the digital age? *Social security and the digital economy*. 2019. Vol.72. P. 113-133.
8. Cai J.Y., Wimer C., Berger L., Maury M. Intra-year employment instability and economic well-being among urban households: Mitigating effects of the social safety net. *Children and Youth Services Review*. 2023. Vol. 148. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.106855>.
9. Білоус І.І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6955>.
10. Варналій З. Соціальна безпека людини як об'єкт дослідження економічної безпекології. *Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів*. 2022. №50. С. 90-97. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X2022-52>.
11. Линдюк С. Теоретичні інтерпретації концепту «соціальна безпека» в українському науковому дискурсі. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 1(11). С. 92-113.
12. Підлипна Р.П. Методологічні засади тлумачення дефініції "соціальна безпека". *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Випуск 25.2. С. 275-280.
13. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
14. Лугова В.М., Мартіянова М.П. Довіра в системі соціальної безпеки підприємства. Управління стійким розвитком економіки: теоретичні і практичні аспекти: колективна монографія. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2018. С. 70-78.
15. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/>.
16. Бізнес погіршив ділові очікування нижче нейтрального рівня: в Україні дефіцит кадрів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706121/>.

17. Найбільш затребувані професії України в 2023: ким працювати і скільки платять. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/vostrebovannye-professii-2023-gde-horosho-platyat-v-ukraine-12265689.html>.
18. Макроекономічні показники. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#3>.
19. Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у 2023 році. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>.
20. Статистика внутрішньо переміщених осіб та біженців станом на березень 2023 року. URL: https://associationvolunteersukraine.com/2023/03/17/stat_03_2023/.
21. Новікова О.Ф., Сидорчук О.Г., Панькова О.В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

References

1. Bondarevs'ka, K.V. (2019). «Modern trends in the development of the labor market in the context of social security of the state». *Problemy ekonomiky*. № 3 (41). pp. 255-262.
2. Mazur, N.O. (2022). «Modern trends in the development of the labor market in the context of social security of the state». *Stijkist' biznesu i dobrobut domohospodarstv: finansovi ta sotsial'ni aspekty*. [Rol' dystantsijnoi pratsi u zabezpechenni stijkosti ta konkurentospromozhnosti biznesu u voienyj period]. zbirnyk tez dopovidej KhIV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. Kyiv. Ukraine. pp. 60-62.
3. Kolenda, N.V. (2013). «Social security of the population and its main components». *Modern directions of theoretical and applied researches*. pp. 19-30. Available at: www.sworld.com.ua/index.php/ru/component/search/?searchword=kolenda&ordering=&searchphrase=all.
4. Sydorchuk, O.H. (2019). «Innovative approaches to the scientific and methodological provision of social security assessment in the system of state regulation». *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. № 1 (36). pp. 122-127.
5. Poplavs'ka, O.M. (2022). «Social security: new dimensions in today's global environment». *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*. 2022. Vol. 75. № 2. pp. 21-29.
6. Andersen-Rodgers, D., Crawford, K.F. (2022). *Human Security: Theory and Action*. Rowman and Littlefield Publishers.
7. Palier, B. (2019). «Work, social protection and the middle classes: What future in the digital age?». *Social security and the digital economy*. Vol. 72. pp. 113-133.
8. Cai, J.Y., Wimer, C., Berger, L., Maury, M. (2023). «Intra-year employment instability and economic well-being among urban households: Mitigating effects of the social safety net». *Children and Youth Services Review*. Vol. 148. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106855>.
9. Bilous, I.I. (2019). «The concept of social security and its role in the state's national security system». *Efektivna ekonomika*. № 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>.
10. Varnalij, Z. (2022). «Human social security as an object of economic security research». *Ekonomichnyj visnyk universytetu. Zbirnyk naukovykh prats' uchenykh ta aspirantiv*. №50. pp. 90-97. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X2022-52>.
11. Lyndiuk, S. (2022). «Theoretical interpretations of the concept "social security" in the Ukrainian scientific discourse». *Naukovyj visnyk: Derzhavne upravlinnia*. № 1(11). pp. 92-113.
12. Pidlypna, R.P. (2015). «Methodological principles of interpretation of the definition "social security"». *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*. Issue 25.2. pp. 275-280.
13. Sydorchuk, O.H. (2018). *Sotsial'na bezpeka: derzhavne rehulivannia ta orhanizatsijno-ekonomichne zabezpechennia*. [Social security: state regulation and organizational and economic support]. LRIDU NADU. L'viv. Ukraine.
14. Luhova, V.M., Martiianova, M.P. (2018). *Dovira v systemi sotsial'noi bezpeky pidprijemstva. Upravlinnia stijkym rozvytkom ekonomiky: teoretychni i praktychni aspekty*. [Trust in the social security system of the enterprise. Management of sustainable economic development: theoretical and practical aspects]. Vyd-vo Ivanchenka I.S. Kharkiv. Ukraine.
15. Zbytky, zavdani ukrains'komu biznesu vnaslidok rosijs'koi ahresii, otsiniuiut'sia v \$13 mlrd. [Trust in the social security system of the enterprise. Management of sustainable economic development: theoretical and practical aspects]. Available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/>.
16. Biznes pohirshyv dilovi ochikuvannia nyzhche nejtral'noho rinvnia: v Ukraini defitsyt kadriv. [Business has worsened business expectations below the neutral level: there is a shortage of personnel in Ukraine]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706121/>.
17. Najbil'sh zatrebuvani profesii Ukrainy v 2023: kym pratsiuvaty i skil'ky platiat'. UNIAN. [The most in-demand professions in Ukraine in 2023: who to work with and how much they pay]. Available at: <https://www.unian.ua/society/vostrebovannye-professii-2023-gde-horosho-platyat-v-ukraine-12265689.html>.
18. Makroekonomichni pokaznyky. Natsional'nyj bank Ukrainy. [Macroeconomic indicators. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#3>.
19. Popyt ta propozyttsiia na zareiestrovanomu rynku pratsi u 2023 rotsi. [Demand and supply on the registered labor market in 2023]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>.
20. Statystyka vnutrishn'o peremischenykh osib ta bizhentsiv stanom na berezen' 2023 roku. [Statistics of internally displaced persons and refugees as of March 2023]. Available at: https://associationvolunteersukraine.com/2023/03/17/stat_03_2023/.
21. Novikova, O.F., Sydorchuk, O.H., Pan'kova, O.V. (2018). *Stan ta perspektyvy sotsial'noi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky*. [State and prospects of social security in Ukraine: expert assessments]. LRIDU NADU. L'viv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.